

VERSLAG

VAN DE COMMISSIE VOOR NAAMKUNDE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1959

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1959—1960

VERSLAG

VAN DE COMMISSIE VOOR NAAMKUNDE OVER 1959

De Commissie voor Naamkunde benoemde in het afgelopen jaar twee nieuwe leden: Prof. Dr. H. J. Keuning te Groningen en de heer H. Halbertsma te Amersfoort. Zij vergaderde slechts éénmaal, op 9 maart. Aangezien daaraan geen behoefte bleek te bestaan, besloot zij ook dit jaar zelf geen vragenlijst uit te zenden.

Op 31 december 1959 waren in totaal 10.264 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: Van lijst 1: 826 exx., van lijst 2: 887 exx., van lijst 3: 1347 exx., van lijst 4: 1229 exx., van lijst 5: 1256 exx., van lijst 6: 1362 exx., van lijst 7: 1328 exx., van lijst 8: 1082 exx., van lijst 8a: 947 exx. In de loop van dit jaar werden 2072 ingevulde vragenlijsten ontvangen.

Op verzoek van het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek t.b.v. het Natuurbehoud te Bilthoven werd in juli van dit jaar een vragenlijst uitgezonden, teneinde zoveel mogelijk veld- en waternamen te verkrijgen, waarin de namen van de das, de otter, de marter of fluwijn en de bever voorkomen.

Op 23 mei hield de commissie haar 19e symposion, waarop Dr. M. Gysseling uit Gent en onze wetenschappelijke ambtenaar de heer D. P. Blok spraken over: „De oudste plaatsnamen van Holland en Utrecht”. Het verslag van dit symposion is als deel XVII verschenen in de reeks „Bijdragen en Mededelingen der Naamkundecommissie”. Op 21 november hield de commissie haar 20ste symposion, waarop de heren W. Voorbeytel Cannenburg en J. P. Kruseman, beiden uit Amsterdam, spraken over „De namen van zeeschepen, vroeger en thans”. Het verslag van dit symposion zal als deel XVIII verschijnen in de reeks „Bijdragen en Mededelingen”. Als deel XIV verscheen in deze reeks het verslag van het symposion, gehouden op 24 mei 1958, waarop Dr. O. Leys uit Leuven en Dr. J. van der Schaar uit Vlaardingen spraken over „Vlaamse vrouwennamen en Hollandse toenames in de Middeleeuwen”. Als deel XV verscheen in deze reeks het verslag van het symposion, gehouden op 22 november 1958, waarop Dr. M. Zender

uit Bonn en Dr. H. J. Kok uit Amsterdam spraken over „Heiligen en plaatsnamen”. Een aantal door wijlen Dr. M. Schönfeld nagelaten opstellen konden als no. XVI in deze reeks gepubliceerd worden. De heer Blok verzorgde deze uitgave.

Van de gezamenlijk met de Vereniging voor Naamkunde te Leuven uitgegeven „Mededelingen” verschenen de afleveringen 1-3 van de 35ste jaargang (1959). Aflevering 4 is ter perse.

In 1959 heeft de commissie het initiatief genomen om te komen tot de uitgave van een Kasteelnamenboek, dat een verklaring van de kasteelnamen in Nederland zal bevatten. In de hiertoe gevormde redactie hebben naast enkele leden van de Naamkunde-commissie tevens twee bestuursleden van de Nederlandse Kastelenstichting en andere deskundigen zitting genomen. Op 19 december vond de eerste vergadering van de redactie en de medewerkers plaats, waarop de te verrichten werkzaamheden uitvoerig werden besproken en een werkschema werd vastgesteld.

Op de medewerkersbijeenkomst op 27 juni te Groningen gehouden, in samenwerking met het Nedersaksisch Instituut aldaar, sprak de heer Blok over het werk van het Naamkundebureau en het Naamkundeonderzoek in het algemeen.

In de loop van het jaar heeft de heer Blok weer verschillende keren gesproken, vooral voor genealogische verenigingen, maar tevens op de Algemene Ledenvergadering van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, gehouden te Sittard op 24 maart, over „Doel, methode en nut van de toponymie”.

De heer Blok vertegenwoordigde het Naamkunde-, Dialecten- en Volkskundebureau op het 2de Friese Filologencongres, dat van 26-28 augustus gehouden werd te Leeuwarden.

Naast de hierboven vermelde werkzaamheden heeft de heer Blok zich bezig gehouden met de beantwoording van de talrijke verzoeken om inlichtingen op toponymisch gebied en het excerpere van Hollandse en Utrechtse middeleeuwse bronnen. Dit laatste onderzoek leverde wederom enkele duizenden fiches op.

In samenwerking met de Dialecten- en Volkskunde-commissie gaf de commissie in december een aflevering uit van de „Mededelingen

van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen”, waarvoor de heren Blok en Buitenhuis gegevens verstrekten. Het bureau der commissie heeft in het afgelopen jaar de verwerking van het toponymisch materiaal van de vragenlijsten voortgezet. Kaarten werden getekend van ingvaconismen in de Hollandse toponymie, van de verspreiding van enige oude namentypen in Holland en Utrecht, en van de wijk-namen in Nederland.

De student-assistent de heer Ch. H. Eersel deed in december 1958 met goed gevolg het doctoraal examen in de Nederlandse taal- en letterkunde aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Medio januari 1959 heeft de heer Eersel ons bureau verlaten en is hij teruggekeerd naar zijn geboorteland Suriname. Tot zijn opvolger, als student-assistent, werd benoemd de heer C. Vogels, die per 1 februari in dienst trad.

Het onderzoek dat de heer Eersel in 1958 instelde naar de familienamen van Europese herkomst in Suriname is nog niet voltooid, omdat hij het gewenst achtte dit onderzoek in Suriname voort te zetten en af te sluiten. Zodra deze studie gereed is, zal tot publicatie worden overgegaan. De heer Vogels heeft zich in het afgelopen jaar bezig gehouden met de beantwoording van de binnengekomen vragen naar de betekenis van de familienamen. Daarnaast heeft hij het ficheren van de bronnen van middeleeuwse persoonsnamen in Nederland voortgezet. Ook heeft hij het uitgebreide veldnamenmateriaal van de Westelijke Veluwe, dat in 1958 door de heer F. Kragt Hzn te Nijkerk aan het bureau in bruikleen was afgestaan, op fiches overgebracht, gealfabetiseerd en geordend. De heer Ir. J. van den Berge te Gouda heeft de hydro-niemen van het Zuid-Hollandse poldergebied verzameld en is bezig dit materiaal op fiches te brengen. Het ligt in de bedoeling de resultaten van dit onderzoek te publiceren in een van de uitgaven der commissie.

Ook dit jaar heeft de heer H. Buitenhuis zijn voornaamste zorg besteed aan het veldnamenregister. De voorraad veldnamen kon in 1959, mede dank zij een aktie onder de landbouwscholen, worden vermeerderd met ongeveer 16.000 namen, op lijsten en fiches. Met

de systematisering en alfabetisering werd dit jaar voortgegaan. Gewerkt werd aan de alfabetisering van de provincie Noord-Holland. Bijzondere aandacht besteedde de heer Buitenhuis dit jaar aan het verzamelen van straatnamen in Nederlandse steden en dorpen. De voorraad straatnamen aan het bureau bleek voor bewerking te gering, zodat eerst begonnen moest worden met het verzamelen van dit materiaal. Dank zij de hulp van de Algemene Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingenverkeer kwam het bureau dit jaar in het bezit van plattegronden en straatnamenlijsten van een tweehonderdtal Nederlandse steden en dorpen. Van de meeste plaatsen boven de 15.000 inwoners en verschillende beneden 15.000 inwoners zijn thans de straatnamen in het bezit van het bureau.

De heer D. P. Blok vertegenwoordigde het bureau op het Niederdeutsches Symposion, dat gehouden werd van 5-10 april te Sonnenberg in de Harz. Het commissielid de heer Weijnen sprak daar over: „Zu den Ortsnamenschichten im Süden der Niederlande”, de heer Blok over: „Die *wijk*-namen in Holland”.

Lijsten en fiches, sommige met kaarten, van veldnamen kwamen binnen van: M. J. Ampt (Hasselt), S. Cancrinus (Dwingelo), J. van Dijk Fzn (De Lier), Ir. J. van den Berge (Gouda, waternamen uit het Poldergebied van Zuid-Holland), W. Bos (Putten), C. Groenewoud (Heinenoord), H. Jansen (Vriezenveen), F. Kragt Hzn (Nijkerk, namen van de Westelijke Veluwe), B. H. Hommen (Oldenzaal), P. de Kleuver (Venendaal), Nederlandse Heide-maatschappij (Arnhem, namen verspreid over geheel Nederland), P. Noordeloos (Lutjebroek, namen uit Westfriesland), H. M. den Uyl (Gorinchem, namen uit Zuid- en Noord-Schermer), G. J. Weyland (Loenen aan de Vecht), J. Wildeman (Amerongen), Ir. J. M. Winkel (Hattem), G. J. van Wijk (Heemskerk). De heren H. M. den Uyl en A. den Besten te Gorinchem, die in 1958 begonnen zijn met een uitgebreid onderzoek naar de veldnamen in de wijde omtrek van Gorinchem, hebben hun onderzoek dit jaar voortgezet. Resultaten van dit onderzoek mogen in 1960 tegemoetgezien worden. Ook de heren A. M. de Waal en F. Roks te

Renen zetten hun onderzoek in de gemeente Renen voort. Hetzelfde kan gemeld worden van de groep, die onder leiding van de heer J. Henkens in Weert en omgeving werkzaam is, terwijl ook de groep in Venray nog steeds bezig is.

De heer C. F. A. Beretta te 's-Gravenhage is ook in 1959 bezig geweest met de telling van de familienamen uit de volkstelling 1947. Hij was aan het einde van dit verslagjaar zover gevorderd, dat hij begonnen is de frequentie van elke familienaam voor heel de provincie Groningen vast te stellen. De commissie doet thans pogingen om tot een uitgave te komen van de frequentietellingen van de provincie Drente.

De bibliotheek werd door aankoop en schenking opnieuw in niet onbelangrijke mate uitgebreid. De namen van de schenkers zijn in de bijlage vermeld. Van de Stichting voor Bodemkartering te Bennekom mocht het bureau dit jaar weer enkele kaarten met talloze veldnamen ontvangen.

Door bemiddeling van de ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Oorlog ontving het bureau opnieuw een aantal bladen van de chromo-topografische kaart des Rijks (schaal 1 : 25.000, in kleurendruk) van de Topografische Dienst.

De bibliotheek en de verzamelingen van het bureau werden ook nu weer ter plaatse door velen geraadpleegd. Van de buitenlandse bezoekers noemen wij: L. de Man (Brussel), G. Mourton (Straatsburg), Dr. M. Gysseling (Gent), Prof. Dr. H. Draye (Leuven), E. Alanne (Helsinki), P. Gorissen (Leopoldstad, Congo), Prof. Dr. W. Niekerken (Hamburg), L. Simons (Turnhout), B. Boesch (Zürich), Dr. St. Sonderegger (Herisau, Zwitserland).

Voor het financieel beheer moge naar de rekening en verantwoording der Centrale Commissie worden verwezen.

Namens de Commissie voor Naamkunde (Toponymie en Anthroponymie) der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen:

S. J. FOCKEMA ANDREAE, *voorzitter.*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester.*

BIJLAGE

Lijst van personen enz., die in 1959 boeken en handschriften schonken aan het Naamkundebureau:

Dr. Max Bathe, P. Bos, Commission royale de toponymie et de dialectologie (Section wallonne) (Brussel), Mw. Dr. J. C. Daan, Departement van Defensie, Prof. Dr. C. H. Edelman, Mw. Dr. A. W. Edelman-Vlam, Mr. S. J. Fockema Andreae, Fryske Akademy, Gemeentebesturen van Enschede, Kerkrade, Monster en Voor- schoten, Prof. Dr. G. G. Kloeke, Koninklijke commissie voor toponymie en dialectologie (Vlaamse afdeling) (Brussel), Konink- lijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Koninklijke Neder- landse Stoomboot-maatschappij, Landsmalsarkivet (Lund), Dr. W. Laur, J. A. Meyers, Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Weten- schappen (afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming), S. J. van der Molen, Niedersächsischer Landesverein für Familienkunde (Hannover), Niedersächsisches Wörterbuch (Göttingen), Jef Noter- mans, G. D. van Oosten, Prof. Dr. M. de Paiva Boléo, Rijksdienst voor oudheidkundig bodemonderzoek, Dr. E. Schwarz, W. Smeitink, Stednavneudvalget (Kopenhagen), Universiteitsbibliotheken van Amsterdam en Utrecht, Verenigingen voor Vreemdelingenverkeer in Nederland.